

**COUNCIL OF
THE EUROPEAN UNION**

**Brussels, 24 April 2014
(OR. fi, en)**

**9194/14
ADD 7**

**ECOFIN 416
UEM 106**

COVER NOTE

From:	Jani Pitkäniemi, Counsellor, Permanent Representation of Finland to the European Union
date of receipt:	23 April 2014
To:	Carsten Pillath, Director-General, DGG-Economic Affairs and Competitiveness General Secretariat of the Council of the European Union

---

Subject:	Finland's Stability Programme 2014
----------	------------------------------------

Delegations will find attached the second part of Finland's Stability Programme for 2014 in Finnish.

---

3 Taloudelliset lähtökohdat

Tässä luvussa ja liitteessä 1 esitellään tiivistetysti valtiovarainministeriön kokonaistaloudellinen ennuste, johon julkisen talouden suunnitelma perustuu. Valtiovarainministeriön kokonaistaloudellinen ennuste laaditaan ministeriön kansantalousosastolla riippumattomasti. Talouden näkymät kuvataan kattavasti valtiovarainministeriön Taloudellisessa katsauksessa. Valtiontalouden kehyspäätös vuosille 2015—2018 (luku 5) sekä kuntataloutta koskevaa osio (luku 6) perustuvat kansantalousosaston valmisteilla olleeseen ennusteseen, joka oli käytettävissä hallituksen neuvottelussa 24.—25.3.2014.

3.1 Talouden näkymät ja julkinen talous 2015—2018

Suhdannenäkymät

Maailmantalouden kasvu on palautumassa hitaasti. Ennen kaikkea Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian taloudet ovat elpymässä, mutta myös Saksassa ja Ruotsissa talouden aktiiviteetti on vahvistumassa. Suhdanteita kohentaa teollisuusmaiden erittäin kevyt rahapolitiikka sekä aiempia vuosia kevyempi finanssipolitiikan sopeuttaminen. Toisaalta monissa teollisuusmaissa yksityinen kulutus ja varsinkin investoinnit ovat edelleen matalalla tasolla tai jopa supistuvat. Korkeana jatkuva poliittinen epävarmuus jarruttaa investointeja erityisesti Euroopassa. Monissa kehittyvissä talouksissa kasvu on lähivuosina totuttua hitaampaa.

Kansainvälisen talouden käänne johtaa ajan myötä myös Suomen talouden virkoamiseen. Talouskasvun elpymisen ennustetaan olevan vientivetoista. Kotimainen kysyntä laskee vielä kuluvana vuonna, mutta vuosina 2015—2016 sen merkitys talouskasvun vauhdittajana voimistuu. Vuonna 2014 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan vain 0,5 %. Vuoden 2015 kasvuksi odotetaan 1,4 %, ja kasvu muuttuu laajapohjaisemmaksi. Vuoden 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,8 %.

Vaimea kotimainen talouskehitys vähentää hintapaineita, eikä tuontihinnoistakaan ole heijastumassa suurta kustannustaakkaa kuluttajahintoihin. Kuluvana vuonna inflaatio on keskimäärin 1,5 % ja ensi vuonna 1,7 %. Inflaation odotetaan nopeutuvan 1,9 prosenttiin v. 2016. Työmarkkinoilla tilanne pysyy edelleen heikkona. Työttömyysasteen ennustetaan pysyvän lähivuodet yli 8 prosentissa siitä huolimatta, että kokonaistaloudellinen aktiiviteetti piristyy. Työllisyyskehitystä heikentävät suurina pysyvät työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat. Kuluvana vuonna työllisten määrän ennakoidaan supistuvan hieman ja työttömyysasteen kohoavan 8,4 prosenttiin työvoimasta. Työllisyystilanne alkaa ennus-

teen mukaan parantua vasta v. 2015. Työllisten määrän kasvu jää kuitenkin kannattavuuden kohentamisesta ja kasvun teollisuusvaltaisuudesta johtuen vaatimattomaksi, 0,4 prosenttiin. Työttömyysaste alenee vain hieman. Työllisyyden paraneminen on hidastavielä v. 2016, jolloin työllisten määrä kasvaa 0,7 %, ja työttömyysaste alenee 8,1 prosenttiin.

Julkisen talouden näkymät

Heikko suhdannetilanne on heijastunut myös julkisyhteisöjen talouteen, joka on ollut pitkään alijäämäinen. Julkisyhteisöjen rahoitusaseman arvioidaan tasapainottuvan hiljalleen kohti ennusteperiodin loppua. Vaikka talouskasvu nopeutuu hetkellisesti ja sopeutustoimet purevat, väestön ikääntymisestä aiheutuva julkisten menojen kasvu luo paineita julkisen talouden rahoitusasemalle. Julkinen velka nousee yli 60 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon, mutta velkasuhde kuitenkin taittuu loivasti kehyskaudella.

Julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoite saavutettiin v. 2013 ja rakenteellinen jäämä (EDP) on vuodesta 2015 eteenpäin keskipitkän aikavälin tavoitetta vahvempi.

Valtiontalouden rahoitusasema pysyy lähivuosina selvästi alijäämäisenä, vaikka alijäämä pienenee kehyskauden loppua kohden. Hallituksen päättämät sopeutustoimet pienentävät valtiontalouden alijäämää. Valtion velan suhteessa kokonaistuotantoon arvioidaan kääntyvän laskuun kehyskaudella.

Väestön ikääntymisestä aiheutuva sosiaali- ja terveyspalveluiden kysynnän kasvu sekä kuntien valtionosuuksien leikkaukset luovat painetta paikallishallinnon talouteen. Kuntatalouden alijäämä oli v. 2013 yhden prosentin tuntumassa suhteessa kokonaistuotantoon, eikä sen arvioida ilman uusia toimenpiteitä supistuvan keskipitkällä aikavälillä. Julkisen talouden alasektoreista ainoastaan työeläkelaitosten rahoitusasema on keskipitkällä aikavälillä ylijäämäinen. Tulevina vuosina työeläkelaitosten rahoitusasemaan kohdistuu paineita eläkemenojen kasvun vuoksi. Muiden sosiaaliturvarahastojen odotetaan pysyvän lähellä tasapainoa.

Veroaste, eli julkisyhteisöjen keräämät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa kokonaistuotantoon, nousi viime vuonna 45,5 prosenttiin. Veroastetta nostivat useat veroperustemuutokset. Vuonna 2015 veroastetta nostavat edelleen mm. uudet veroperustemuutokset. Tämän jälkeen veroasteen arvioidaan vakiintuvan. Menoaste, eli julkisyhteisöjen menot suhteessa kokonaistuotantoon, oli v. 2013 yli 58 %. Menoaste pysyy historiaan nähden hyvin korkealla tasolla myös keskipitkällä aikavälillä.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, suhteutettuna bruttokansantuotteeseen (%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	45,5	45,7	46,0	46,1	46,2	46,2
Julkisyhteisöjen menot	56,7	58,4	58,8	58,2	57,9	57,5	57,5
Julkisyhteisöjen netto luotonanto	-2,4	-2,4	-2,4	-1,4	-0,9	-0,3	0,0
— Valtionhallinto	-3,8	-3,7	-3,5	-2,4	-2,0	-1,4	-1,0
— Paikallishallinto	-1,1	-0,8	-0,9	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
— Työeläkelaitokset	2,5	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2	2,1
— Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
Perusjäämä	-0,8	-1,1	-1,0	0,0	0,7	1,4	1,8
Rakenteellinen jäämä	-1,4	-0,8	-0,9	-0,4	-0,4	-0,2	0,0
Rakenteellinen jäämä (EDP)	-1,0	-0,4	-0,7	-0,1	-0,1	0,1	0,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka	53,6	56,9	59,8	61,0	61,4	61,3	61,2
Valtionvelka	43,6	46,4	48,7	49,3	49,2	48,8	48,3

Julkisen talouden ennuste muuttumattoman politiikan vallitessa

Muuttumattoman politiikan tulot ja menot kuvaavat julkisen talouden perusrataa ennen hallituksen 24.—25.3.2014 tekemiä uusia päätöksiä.

Muuttumattoman politiikan tulot ja menot

	2013 taso	2013	2014	2015 % BKT:sta	2016	2017	2018
Tulot yhteensä muuttumattomalla politiikalla	108 327	56,0	56,3	56,5	56,6	56,8	57,0
Menot yhteensä muuttumattomalla politiikalla	112 218	58,0	58,5	58,5	58,1	57,9	57,9

3.2 Talouden rakennemuutos, väestön ikääntyminen ja julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Julkinen talous ei ole kestävällä pohjalla pitkällä aikavälillä, vaikka suhdannetilanteen normalisoituminen ja päätetyt sopeustoimet tasapainottavat julkisen talouden keskipitkällä aikavälillä. Väestörakenteen muutos on alkanut näkyä ikäsidonnaisten julkisten menojen kasvuna ja työikäisen väestön supistumisena. Väestön ikääntymisen aiheuttama paine julkiseen talouteen tulee jatkumaan voimakkaana seuraavat kaksi vuosikymmentä.

Valtiovarainministeriö laskee väestön ikääntymisen vaikutuksia julkisiin menoihin Sosiaali- ja terveysministeriössä kehitetyllä SOME-mallilla, jonka avulla voidaan arvioida menokehitystä vuoteen 2060 asti. Pohja-aineistona käytetään Tilastokeskuksen vuoden 2012 väestöennustetta, ikäryhmäkohtaisia jakaumia sosiaali- ja terveysmenoista sekä arviota makrotalouden kehityksestä pitkällä aikavälillä.

Eläkemenojen ennakoidaan kasvavan yli 2 prosenttiyksikköä lähes 15 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2030 mennessä, kun yli 65-vuotiaan väestön määrän arvioidaan kasvavan yli 400 000 henkilöllä. Myös terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon menot kohoavat molemmat prosenttiyksiköllä suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2030 mennessä. Työttömyys- ja koulutusmenojen ennakoidaan pysyvän lähellä nykyistä tasoa koko tarkastelujakson ajan. Ikäsidonnaisten menojen ennakoidaan kasvavan yhteensä yli 3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2030 mennessä.

Eläkemenojen arvioidaan supistuvan maltillisesti vuoden 2030 jälkeen, kun elinaika-kerroin leikkaa alkavia eläkkeitä eliniän kasvun mukaisesti. Terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon menojen kasvun arvioidaan kuitenkin jatkuvan koko tarkastelujakson ajan väestörakenteen vanhetessa, vaikka ikääntyvän väestön parantuvan terveydentilan oletetaan vähentävän ikäryhmävakiointua hoidon tarvetta. Ikäsidonnaiset menot kasvavat 4,4 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon vuosina 2012–2060.

Ikäsidonnaisten menojen avulla voidaan arvioida julkisen talouden sopeutustarvetta pitkällä aikavälillä eli ns. kestävyysvajetta. Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden kestävyysvajeen suuruudesta on 3 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2018 tasossa. Kestävyysvajeesta 0,9 prosenttiyksikköä aiheutuu nykyisen velan tulevasta korkomenoista ja 2,2 prosenttiyksikköä ikäsidonnaisten menojen kasvusta. Työeläkejärjestelmän, valtion ja kuntien omaisuustulojen ylläpitäminen lähellä nykytasoaan suhteessa kokonaistuotantoon lisää kestävyysvajetta 1,7 prosenttiyksikköä. Julkisen talouden perusrahoitusylijäämä puolestaan pienentää kestävyysvajetta 1,8 prosenttiyksikköä.

Kestävyysvajeen laskennassa ei ole huomioitu hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyvien toimien suotuisia vaikutuksia kasvuun, työllisyyteen ja julkiseen talouteen. Tiedot toimista eivät ole riittävän täsmällisiä luotettavan vaikutusarvion tekemiseksi. Laskelma perustuu nykyiseen lainsäädäntöön ja jo päätettyihin toimiin.

Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisten sääntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Mitä pidemmälle ajassa mennään, sitä suuremmaksi laskelmaan liittyvä epävarmuus kasvaa. Sen vuoksi laskelma on herkkä käytetyille oletuksille.

4 Keskeiset toimenpiteet julkisen talouden tasapainottamiseksi

4.1 Julkisen talouden menoihin kohdistuvat toimenpiteet

Hallitus on päättänyt uusista vuosia 2015—2018 koskevista sopeutustoimista. Uudet menopuolen sopeutustoimet koskevat erityisesti vuotta 2015: lisäsopeutus on n. 1 mrd. euroa vuoden 2015 tasolla nousten n. 1,4 mrd. euroon v.2018. Säästöt kohdistuvat laajalti erityyppisiin menoihin ja eri hallinnonaloille.

Toisaalta hallitus päätti myös uusista, kasvua tukevista lisäpanostuksista, jotka lisäävät valtion menoja n. 300 milj. euroa v. 2015.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman mukaan kuntien tehtäviä ja velvoitteita on tavoitteena vähentää siten, että kuntien toimintamenot vähenevät 1 mrd. eurolla vuoteen 2017 mennessä. Säästövaikutuksia heijastuu valtionosuuksien myötä myös valtiontalouteen.

Edellä mainittuja kokonaisuuksia käsitellään tarkemmin luvussa 5.3.

4.2 Julkisen talouden tuloihin kohdistuvat toimenpiteet

Hallitus toteuttaa julkisen talouden sopeutumistoimia myös verotuksen puolella. Sopeutustoimenpiteet koskevat koko kehysjaksoa, mutta toimet painottuvat kehyskauden ensimmäiselle vuodelle. Veropoliittikan toimenpiteet sisältävät myös verokevennyksiä, joilla halutaan tukea orastavaa talouskasvua ja pienituloisimpien ostovoimaa. Hallitus päätti kehysriihessä nettomääräisesti yhteensä noin miljardin euron verosopeutuksista vuoden 2018 tasolla.

Julkisen talouden verotuloja lisäävät toimenpiteet valittiin siten, että ne heikentäisivät mahdollisimman vähän työllisyyttä ja yritysten taloudellista toimeliaisuutta. Tästä syystä verotusta myös kohdennetusti kevennettiin. Veronkorotuksia tehdään välillisiin veroihin, etenkin ympäristölle ja terveydelle haitallisten hyödykkeiden verotukseen. Työn verotusta kevennetään matalimmilla tulotasoilla turvaten pienituloisimpien ostovoimaa ja vahvistaen työmarkkinoille osallistumisen taloudellisia kannustimia. Toisaalta ansiotuloverotusta kiristetään ylemmillä ansiotasolla ja näin myös ansiotuloverotuksen progressiivisuutta kasvatetaan. Samoin verotusta kiristetään pääomatuloveron sekä perintö- ja lahjaveron progressiivisuutta kasvattamalla.

Verotulojen lisäämiseksi tuloverotuksen verovähennyksiä karsitaan. Hallituksen aiemmin tekemien kiristysten lisäksi asuntolainojen korkovähennysoikeutta rajataan edelleen viidellä prosenttiyksiköllä vuosittain kehyskaudella. Toimenpiteellä lisätään verotuloja sekä vähennetään verotuksen epäneutraalisuutta omistus- ja vuokra-asumisen välillä. Myös asunnon ja työpaikan välisten matkakustannusten verovähennysoikeutta pienennetään omavastuuosuutta kasvattamalla.

Rakennepoliittisina toimenpiteinä verotuksen puolella toteutetaan energiaverotukseen liittyviä toimenpiteitä joitakin verotuksia pienentämällä ja ympäristöperusteisia veroja korottamalla. Kaivostoiminnan energiaverotuet poistetaan ja nestekaasun verovapaus poistetaan. Myös taksien (pl. erityisvarustellut taksit) ja muuttotavarana tuotujen autojen autoveroalennuksista luovutaan. Lämmitys-, voimalaitos- ja työkonepolttoaineiden hiilidioksidiveroon tehdään korotus ja lisäksi korotetaan myös sähköveroa. Sen sijaan aiemmin päätetty turpeen vuoden 2015 veronkorotus peruutetaan.

Välillisten verojen puolella korotuksia tehdään tupakkatuotteiden valmisteveroihin ja lisäksi henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveroa korotetaan. Myös jäteveroa korotetaan.

Kiinteistöveroa korotetaan yleisen ja vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajoja nostamalla. Veroprosenttien nosto antaa kunnille itselleen mahdollisuuden korottaa kiinteistöveroprosenttejaan, tosin joillekin kunnille korotus merkitsee veroprosenttien pakollista korottamista. Peruspalvelujen valtionosuutta alennetaan vastaavasti.

Hallitus tukee kuntien taloutta aiemmin päätetyn mukaisesti vielä v. 2015 määräaikaikaisella viiden prosenttiyksikön yhteisövero-osuuden korotuksella. Yhteisöveron tuottoon vaikuttavien veroperustemuutosten vaikutukset hallitus on kompensoinut täysimääräisesti kunnille. Esimerkiksi yhteisöverokannan alentaminen ei vähennä kuntien yhteisöverotuottoa, koska kuntien osuutta veron tuotosta korotettiin vastaavasti. Kunnat pääsevät täysimääräisesti hyötymään mahdollisista verokannan alentamisen tuomista positiivisista verotuottovaikutuksista.

Ansiotulo- ja kiinteistöverotukseen tehtävät veroperustemuutokset eivät vaikuta kuntien tulokehitykseen, koska valtionosuuksia korjataan verotulovaiikutuksia vastaavasti. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusta vastaava euromäärä tullaan vähentämään kuntien valtionosuuksista. Jäteveron korotuksesta saatavaa lisäverotuottoa ei siirretä kunnille.

Hallitus on jo aiemmin laatinut yksityiskohtaisen harmaan talouden torjuntaohjelman vuosille 2012—2015 (ks. Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaohjelma). Toimenpiteiden avulla on tarkoitus vähentää rikoksentekomahdollisuuksia, korottaa kiinnijäämisriskiä ja lisätä viranomaisten reagointivalmiutta harmaan talouden paljastamisessa. Samalla tuetaan laillista yritystoimintaa ja tervettä kilpailua. Ohjelmalla tavoitellaan myös lisäverotuloja.

4.3 Rakennepoliittiset toimenpiteet

Hallitus päätti rakennepoliittisesta ohjelmasta ja asetti sen tavoitteet 29.8.2013 sekä täsmensi ohjelmaa ja päätti sen toimeenpanosta 29.11.2013. Hallitus on edelleen päättänyt täydentää aiempia päätöksiään ja linjata¹ ohjelman toimeenpanoa osana julkisen talouden suunnitelmaa.

Rakennepoliittisen ohjelman tavoitteena on kestävyysvajeen poistaminen. Talouden kasvu ja sitä tukevat rakenteelliset uudistukset ovat avain kestävään julkiseen taloudenpiitoon. Julkisen talouden kestävyysvajeen poistaminen edellyttää sekä talouden kasvua että rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa kokonaisuudessaan hallituksen tavoitteeksi asettamalla tavalla.

Ohjelma sisältää keskeiset elementit talouden rakenteiden uudistamiseksi talouden kasvua ja julkisen talouden kestävyyttä tukevalla tavalla. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi on jaettu osatavoitteiksi, jotka koskevat 1) kuntien taloutta, 2) julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua, 3) työuria ja työn tarjontaa, 4) rakenteellista työttömyyttä ja 5) koko talouden tuotantopotentiaalia.

Kuntatalouden tasapainottamistoimet koostuvat kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä, kuntien omista toimista menojen vähentämiseksi ja toiminnan tuottavuuden kohentamiseksi, maksujen ja verojen korotuksista ja kuntatalouden uudesta ohjaujärjestelmästä. Näiden toimien pitäisi vahvistaa kuntatalouden rahoitusasemaa 2 mrd. eurolla vuoden 2017 tasoilla ja pienentää kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvutavoite sisältää oletuksen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamisen ja tehokkaamman työnjaon seurauksena julkisten palvelujen tuottamisessa tarvittava henkilöstön nettolisäys jäisi aiemmin arvioidun 3 000 henkilön sijasta 1 000 henkilöön vuodessa. Tämä tarkoittaisi puolen prosentin tuottavuuden kasvua julkisten palvelujen tuotannossa vuodessa, mikä pienentäisi kestävyysvajetta 1,4 prosenttiyksiköllä.

Työurien ja työn tarjonnan kohdalla tavoitteena on työurien piteneminen kahdella vuodella eläkeuudistuksen ja muiden työuran alkuun ja katkoksiin kohdistuvien toimien avulla. Työmarkkinakeskusjärjestöt ovat sitoutuneet sellaisen neuvotteluratkaisun löytämiseen eläkeuudistuksesta, joka nostaa keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän vähintään 62,4 ikävuoteen vuoteen 2025 mennessä ja pienentää julkisen talouden kestävyysvajetta runsaan 1 prosenttiyksiköä. Kaikkiaan työuriin ja työn tarjontaan kohdistuvien toimien avulla pyritään pienentämään kestävyysvajetta 1,4 prosenttiyksiköllä.

Rakenteellista työttömyyttä ohjelma pyrkii alentamaan yhdellä prosenttiyksiköllä, mikä pienentäisi kestävyysvajetta 0,3 prosenttiyksiköllä. Toimia kohdistetaan työttömien aktivointiin ja nopeaan työllistymiseen sekä työnteon kannustavuuden lisäämiseen.

Talouden tuotantopotentiaalia ohjelman on määrä lisätä 1½ prosentilla, mikä pienentäisi kestävyysvajetta 0,6 prosenttiyksiköllä. Koko talouden tuotantopotentiaalia ja voimavarojen uudelleen kohdentumista vahvistetaan edistämällä tervettä kilpailua, turvaamalla Suo-

¹ Hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa, 25.3.2014. <http://valtioneuvosto.fi/tiedotot/julkinen/kehysneuvottelut-2014/paatos/fi.pdf>

men asema investointikohteena, tehostamalla hyödyke- ja asuntomarkkinoiden toimintaa sekä karsimalla elinkeinotoiminnan sääntelyä. Nämä toimet luovat yhdessä syksyllä 2013 sovitun kustannuskilpailukykyä kohentavan työmarkkinaratkaisun kanssa mahdollisuuden ennustettua nopeampaan kasvuun pitkällä aikavälillä.

Ohjelman valmistelu ja toimeenpano ovat edenneet hallituksen asettamien askelmerkien mukaisesti. Hallitus seuraa rakennepoliittisen ohjelman toteutumista kesän 2014 budjettiriihessä ja päättää tarvittaessa lisätoimista sen varmistamiseksi, että ohjelma toteutuu hallituksen elokuussa 2013 päättämällä tavalla. Jos toimet edellyttävät määrärahojen lisäämistä, lisäykset toteutetaan uudelleenkohdennuksin valtiontalouden kehysten puitteissa.

Luvussa 5.3 tarkastellaan lähemmin rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteitä ja niiden huomioon ottamista valtiontalouden kehyspäätöksessä sekä peruspalveluohjelmassa.

4.4 Yhteenveto kuluvan vaalikauden aikana päätetyistä sopeutustoimista

Hallitusohjelmassa linjattiin vuoden 2015 tasolla 2,5 mrd. euroon kohoavat sopeutustoimet, jotka täsmennettiin hallituksen ensimmäisessä kehyspäätöksessä. Talouden näkymien heikennyttä on käynyt ilmeiseksi, että uusia lisäsopeutustoimia tarvitaan. Uusista toimenpiteistä on päätetty niin keväällä 2012, keväällä 2013 kuin nyt edelleen keväällä 2014 kehyspäätöksessä.

Kaikkiaan hallitus on päättänyt toimenpiteistä, jotka vahvistavat valtiontaloutta 2,8 % suhteessa kokonaistuotantoon vuoden 2015 tasolla, kun vertauskohtana on edellisen vaalikauden viimeinen kehyspäätös. Tämä on nettomääräinen arvio kuluvan vaalikauden päätösperäisistä toimenpiteistä mukaan lukien niin menoleikkaukset ja veronkiristykset kuin lisäpanostukset ja veronkevennykset. Sopeutustoimet ovat julkisen talouden tasolla valtion sopeutustoimia suuremmat, mikä johtuu etenkin sosiaaliturvamaksujen korotuksista.

Vaalikauden jälkeisinä vuosina sopeutustoimet jatkavat edelleen kasvua johtuen mm. toimenpiteiden asteittaisesta voimaantulosta tai jaksotuksesta sekä määräaikaisten toimenpiteiden päättyemisestä. Vuoden 2018 tasolla sopeutustoimet vahvistavat valtiontaloutta n. 3 % suhteessa kokonaistuotantoon.

Sopeutustoimien mittaluokka, mrd. euroa

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Valtion verotuottoon vaikuttavat toimet	0,0	1,4	1,3	2,2	2,7	2,7	2,7
Valtion määrärahasäästöt	0,0	0,4	0,9	3,2	3,3	3,6	3,8
Oletetut tulot harmaan talouden torjunnasta	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Valtion sopeutus yhteensä	0,0	1,9	2,4	5,7	6,3	6,6	6,8

5 Valtiontalouden kehyspäättös 2015—2018

Vastuullisen, pitkäjänteisen ja taloudellista vakautta edistävän menopolitiikan varmistamiseksi hallitus on sitoutunut valtiontalouden menokehyskehyksiin. Kehyspäättöksen pohjana on hallituksen 27.3.2013 päättämä vaalikauden kehys (täydennetty 8.4.2013), joka tarkistetaan vuosille 2015—2018.

Kehyspäättöksen määräraha- ja tuloarviot sekä kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset perustuvat kansantalousosaston valmisteilla olleeseen ennusteeseen, joka oli käytävissä hallituksen neuvottelussa 24.—25.3.2014. Neuvottelussa tehdyt etenkin verotusta koskevat uudet päätökset on otettu huomioon uusimmassa ennusteessa, jota on esitelty luvussa 2 ja liitteessä 1. Muuttuneet laskentapohjat otetaan määräraha- ja tuloarvioissa sekä kehyksen hinta- ja kustannustasokorjauksissa huomioon kesällä 2014 vuoden 2015 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

5.1 Valtiontalouden kehysääntö

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehyskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasokorjaukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu *ex ante* -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää.

Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän noin 80 prosentille valtion talousarviomeinoista. Valtiontalouden kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaattikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä valtion osuus toimeentulotukimenoista. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Kehys ei kata valtion budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja.

Kehys kattaa myös lisätalousarviot, joille on varattu kehyksestä tietty osuus, ns. lisätalousarviovaraus. Vuosittaisissa kehyspäättöksissä hallinnonaloille annetaan kehykset mutta vain vaalikauden kokonaiskehys, eli menokatto, on sitova. Uudelleenkohdennuksia voidaan tehdä hallinnonalojen välillä. Vaalikauden kehyksen ja hallinnonalakohtaisten kehysten väliin jää lisätalousarviovarauksen ohella myöhemmin kohdennettavaksi ns. jakamaton varaus.

Osakkeista mahdollisesti saatavista myyntituloista yli 400 milj. euroa vuodessa ylittävistä osasta voidaan käyttää enintään 150 milj. euroa kertaluonteisiin kestävästä kasvua tukeviin infra- ja osaamisinvestointeihin. Päästöoikeuksien huutokaupoista valtiolle kertyneitä tuloja saa kehityksen estämättä käyttää kertaluonteisiin ilmastotoimien ja kehitysyhteistyön menoihin.

Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehityksen estämättä.

5.2 Valtiontalouden määrärahakehys

Vaalikauden ensimmäisessä kehyspäätöksessä, 5.10.2011, päätettiin kehityksen piiriin kuuluvien menojen lisäpanostuksista ja säästöistä siten, että kehysmenojen taso alenisi n. 1,2 mrd. eurolla v. 2015 verrattuna maaliskuun 2011 kehyspäätökseen. Kevään 2012 kehyspäätöksessä vuosille 2013—2016 hallitus toteutti lisäsopeutustoimia, jotka alensivat kehysmenojen tasoa vielä n. 1,2 mrd. eurolla vuoden 2015 tasolla. Tämän seurauksena vaalikauden kokonaiskehystasoa ja vuosittaisia kehystasoja korjattiin alaspäin kehysmenojen lisäsäästöjä vastaavalla määrällä (pl. indeksijäädytysäästöt, jotka alentavat hintakorjausta). Kevään 2013 kehyspäätöksessä vuosille 2014—2017 toteutettiin edelleen lisäsopeutustoimia ja vuoden 2015 kehystasoa alennettiin 450 milj. eurolla. Kehityksen alentaminen, toisin kuin korottaminen, on mahdollista kesken vaalikauden heikentämättä kehityksen uskottavuutta.

Kehyspäätöksessä vuosille 2015—2018 hallitus toteuttaa uusia menosäästöjä. Päätökset alentavat vuoden 2015 kehitykseen kuuluvien menojen tasoa n. 810 milj. eurolla, josta indeksikorotuksia koskevat säästöt ovat n. 120 milj. euroa alentaen määrärahakehityksen hintakorjausta. Vaalikauden kokonaiskehystasoa alennetaan siten 690 milj. eurolla vuodelta 2015.

Vuoden 2015 jakamaton varaus on tässä vaiheessa teknisesti negatiivinen, eli -65,8 milj. euroa. Tämä johtuu siitä, että hallitus on päättänyt kattaa ns. kasvupaketin osakkeiden myyntituloilla, joista 400 milj. euroa ylittävistä osuudesta enintään 150 milj. euroa saadaan hallitusohjelman mukaan lukea kehityksen päälle. Kasvupaketin aiheuttamasta kehitykseen kuuluvien menojen lisäyksestä katetaan 150 milj. euroa vielä v. 2014 tuloutettavilla osakkeiden myyntituloilla mainitun kehysäännön mukaisesti. Kun osakemyyntitulojen tulo toteutuu, nyt esitettävä negatiivinen varaus vastaa tosiasiallisesti positiivista n. 84 milj. euron jakamatonta varausa.

Hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakenteelliset tarkistukset

Vaalikauden menokehityksen tasoa tarkistetaan vuosittain vastaamaan kehityksen rakenteellisia muutoksia sekä hintatasossa tapahtuvia muutoksia.

Vuosien 2015—2018 kehyspäättös laaditaan vuoden 2015 hintatasossa. Lakisääteisesti indeksisidottujen menojen arvioita tulisi korottaa vuotta 2015 koskevien indeksimuutosarvioiden mukaisesti yhteensä n. 290 milj. eurolla. Vuoden 2015 indeksikorotuksessa otetaan kuitenkin huomioon

- vaalikauden ajaksi päätetty lapsilisien indeksikorotuksen jäädyttäminen (säästö n. 24 milj. euroa v. 2015)
- uusina säästötoimina päätetyt lakisääteisesti KEL- ja TyEL-indeksiin sidottujen määrärahojen korottaminen indeksin sijaan 0,4 prosentilla (säästö kehukseen kuuluvissa menoissa n. 106 milj. euroa v. 2015)
- yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen toiminnan rahoituksen indeksikorotuksen puollittaminen (säästö n. 17 milj. euroa v. 2015).

Näin ollen lakisääteiset indeksikorotukset ovat yhteensä 147 milj. euroa v. 2015. Vaalikauden menokehityksen kokonaistasoa tarkistetaan vastaavasti.

Kehityksen kokonaistasoa korjataan puolustusvoimien sopimusperusteisten indeksikorotusten mukaisesti n. 17 milj. eurolla. Puolustusmateriaalihankintojen osalta indeksikorotusta ei tehdä v. 2015 (säästö n. 6 milj. euroa).

Lisäksi muut kuin lakisääteisesti tai sopimusperusteisesti indeksisidottu kehysmenot hintakorjataan vuoden 2015 hinta- ja kustannustasoon menojen taloudellisen laadun painorakenteen mukaisesti siten, että kunkin menoerän korjaamisessa käytetään sitä parhaiten kuvaavaa indeksiennustetta (kokonaislisäys 145 milj. euroa). Vuoden 2015 hinta- ja kustannustasotarkistusta tarkastellaan tarkemmin liitteessä 2.

Vuoden 2015 kehystasoa korjataan lisäksi kehityksen rakenteellisiä muutoksia vastaavasti. Kaikki kehityksen rakennekorjaukset on esitetty liitteessä 2.

Tarkistettu vaalikauden kehys vuodelle 2015 (v. 2015 hintatasossa), milj. euroa

	2015
Vaalikauden korjattu kehys 27.3.2013, vuoden 2014 hintatasossa	42 259
Kokonaiskehityksen alentaminen osana sopeutustoimia	-690
Vuoden 2014 talousarvion yhteydessä tehdyt hinta- ja kustannustasotarkistukset	-124
Vuoden 2015 hintatasoon siirtymisen hinta- ja kustannustasotarkistukset	309
Vuosien 2014—2015 rakenne muutokset	130
Tarkistettu vaalikauden kehys	41 884

Kehysmenojen kehitys 2015—2018

Kehykseen kuuluvien menojen taso on v. 2015 n. 41,7 mrd. euroa, mikä on n. 650 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle 2014 on budjetoitu. Kehyskauden loppuun mennessä kehysmenot alenevat n. 41,4 mrd. euroon. Kevään 2013 kehyspäätökseen verrattuna vuosien 2015—2017 kehysmenot ovat vuosittain keskimäärin n. 0,3 mrd. euroa alemmat. Kehysmenojen alenemista selittävät hallituksen päättämät lisäsäästöt. Toisaalta hintatason muutos lisää menoja, minkä lisäksi myös eräät tarvearviot (mm. EU-maksut) ovat tarkentuneet edellisessä kehyspäätöksessä arvioitua korkeammiksi.

Kaikkiaan hallinnonalojen menot alenevat reaalisesti kehyskauden vuosina 2015—2018 keskimäärin reilulla 1 prosentilla vuosittain, kun rakenteelliset muutokset on otettu huomioon. Nimellisesti hallinnonalojen menojen arvioidaan kasvavat keskimäärin n. ½ % vuodessa. Kun huomioon otetaan kaikki menot (ml. velan korkomenot), menotaso alenee reaalisesti keskimäärin n. ½ prosentilla vuosittain. Nimellisesti menot kasvavat keskimäärin vajaalla 1 prosentilla vuodessa.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan n. 11,7 mrd. euroa v. 2015, mikä on vajaa 100 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2014 budjetoidut kehyksen ulkopuoliset menot. Työttömyysturvamenot nousevat vuoden 2014 tasolta, vaikka työmarkkinatuen rahoituksen ja aktivointivastuun siirtäminen kunnille vuodesta 2015 lukien alentaa valtion työttömyysturvamenoja. Myös mm. valtionvelan korkomenot nousevat vuoteen 2014 verrattuna.

Kehyksen ulkopuoliset menot vaihtelevat kehyskaudella 2015—2018 vuosittain n. 11,3 mrd. eurosta (v. 2016) n. 11,9 mrd. euroon (v. 2018). Valtionvelan korkomenot nousevat kehyskauden kuluessa vuoden 2015 n. 1,9 mrd. eurosta vuoden 2018 n. 2,9 mrd. euroon. Nousua selittää kehyskauden aikana oletettu korkojen nousu sekä valtion alijäämän kehityksestä aiheutuva velkakannan kasvu. Toisaalta finanssisijoitusmenot alenevat kehyskauden kuluessa, kun kehyskauden alkuvuosiin kohdistuva ns. kasvupaketti poistuu määrärahoista ja viennin jälleenrahoituksen määrärahat käytännössä poistuvat valtion budjettitaloudesta vuoden 2015 jälkeen. Pankkiveron vuosittainen tuotto on arvioitu 133 milj. euroksi, jota vastaava siirtomääräraha on oletettu kehyksen ulkopuolisiin menoihin.

Verrattuna edelliseen kevään 2013 kehyspäätökseen kehyksen ulkopuoliset menot ovat nyt vuosittain keskimäärin n. 280 milj. euroa korkeammalla tasolla. Esimerkiksi suhdanne- luonteiset työttömyysturva, asumistuki ym. menot ovat vuosittain n. 250—310 milj. euroa korkeammalla tasolla. Tämä johtuu niin suhdanne-ennusteen heikkenemisestä kuin hallituksen päättämistä perustemuutoksista työttömyysturvaa ja asumistukea koskien (näiltä osin kehystä on alennettu vastaavasti). Toisaalta verotulomuutosten kompensatio kunnille on edellistä kehyspäätöstä selvästi alemmalla tasolla johtuen uusista veroperustemuutoksista ja tarkentuneista laskelmista.

Valtiontalouden kehukset hallinnonaloittain sekä arvio kehysten ulkopuolisista menoista vuosina 2015—2018, milj. euroa vuoden 2015 hinta- ja kustannustasossa

	2015	2016	2017	2018
23. Valtioneuvoston kanslia	83	89	88	86
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	6	6	6	6
Yhteensä	88	95	94	92
24. Ulkoasiainministeriö	1 135	1 146	1 156	1 184
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	26	27	27	27
Yhteensä	1 162	1 172	1 183	1 211
25. Oikeusministeriö	846	835	829	852
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	57	57	57	57
Yhteensä	902	892	886	909
26. Sisäministeriö	1 147	1 152	1 148	1 140
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	72	74	71	71
Yhteensä	1 219	1 226	1 219	1 211
27. Puolustusministeriö	2 355	2 387	2 335	2 338
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	332	335	323	324
Yhteensä	2 687	2 722	2 658	2 662
28. Valtiovarainministeriö	15 188	15 488	15 293	15 334
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	1 699	1 735	1 747	1 760
Yhteensä	16 887	17 223	17 041	17 094
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	6 083	6 134	6 022	6 008
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	684	562	565	567
Yhteensä	6 767	6 696	6 587	6 574
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 725	1 620	1 641	1 645
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	951	868	888	893
Yhteensä	2 677	2 488	2 529	2 537
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	1 966	1 827	1 771	1 768
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	874	909	871	869
Yhteensä	2 840	2 736	2 642	2 637
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	2 285	2 022	2 089	2 100
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	1 007	437	490	417
Yhteensä	3 292	2 458	2 578	2 516
33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	8 552	8 587	8 594	8 628
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	4 099	4 102	4 083	4 021
Yhteensä	12 651	12 689	12 677	12 649
35. Ympäristöministeriö	216	193	190	189
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	12	12	12	12
Yhteensä	227	205	201	201
36. Valtionvelan korot	-	-	-	-
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	1 869	2 120	2 458	2 851
Yhteensä	1 869	2 120	2 458	2 851
Hallinnonalojen kehukset yhteensä¹	41 750	41 645	41 310	41 397
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista yhteensä	11 704	11 260	11 614	11 886
Pääluokat yhteensä	53 454	52 905	52 924	53 283
Vaalikauden kehys	41 884			
— Hallinnonalojen kehukset yhteensä ¹	41 750			
— Lisätalousarviovaraus	200			
— Jakamaton varaus	-66			

¹ Pääluokat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

5.3 Kehyslinjaukset 2015—2018

Rakennepoliittinen ohjelma

Kehyspäätökseen on sisällytetty ne hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteet, joiden toteutustavasta ja vaikutuksista on jo käytettävissä täsmällistä tietoa ja luotettavia arvioita. Osin toimenpiteiden valmistelu on kesken, jolloin toimeenpanosta ei ole vielä riittävästi tietoa kunnollisten kustannus- ja vaikutusarvioiden tekemiseksi. Kehyspäätöksen menoarvioissa on pyritty realistisuuteen, sillä kehyspäätöksessä vuosi 2015 kuuluu kuluvaan vaalikauden menosäännön piiriin ja vuodet 2016—2018 muodostavat pohjaa seuraavan vaalikauden päätöksille (ns. tekninen kehys). Käytännössä rakennepoliittisessa ohjelmassa tavoiteltuja säästövaikutuksia voidaan sisällyttää kehukseen ja talousarvioesityksiin siinä tahdissa kuin on riittävän täsmällisiä tietoja toimenpiteistä ja luotettavia arvioita niiden vaikutuksista.

Kehyspäätöksessä budjetoidut rakennepoliittiset toimenpiteet lisäävät valtion menoja vuosina 2015—2016 n. 70—90 milj. eurolla per vuosi. Vuoden 2017 tasolla ohjelman vaikutus valtion menoihin nollautuu, sillä v. 2017 menoja lisääviä toimenpiteitä on n. 240 milj. eurolla, samoin kuin menoja vähentäviä toimenpiteitä.

Työmarkkinat ja työurat

- Työllisyysasteen korottamiseen tähtäävät toimet kohdistuvat työurien pidentämiseen sekä rakenteellisen työttömyyden alentamiseen. Työttömyysetuuden sovittelussa on otettu käyttöön 300 euron kuukausittainen suojaosuus ja soviteltua päivärahaa on muutettu siten, että se lapsikorotuksineen yhdessä työtulon kanssa voi olla enintään 100 % työttömyyspäivärahan perusteena olevasta palkasta. Lisäksi työttömyyspäivärahan omavastuu-aikaa on lyhennetty seitsemästä päivästä viiteen päivään.
- Asumistuessa otetaan käyttöön 300 euron suojaosuus ilman työllistymisedellytystä tai määräaikaisuutta. Uudistus toteutetaan 1.9.2015 alkaen. Valtion menojen arvioidaan lisääntyvän v. 2015 8 milj. eurolla ja sen jälkeen 30 milj. eurolla vuosittain. Valtion toimentulotukimenojen oletetaan vastaavasti vähentyvän n. 5 milj. euroa vuodessa.
- Työn ja aktiivitoimien tarjonta ja niistä kieltäytymisen sanktiointi pannaan toimeen kattavasti kaikkien ELY-keskusten alueilla.
- Työllisyyspolitiikan toimeenpanoon ja työlainsäädäntöön liittyen useita toimenpiteitä on valmisteltu yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Toimenpiteillä vaikutetaan työmarkkinoiden toimivuuteen ja tavoitellaan niin rakenteellisen työttömyysasteen alentamista kuin palveluiden tehostamista. Kokonaisuuteen liittyen valmistellaan useita lainsäädäntömuutoksia, jotka tulevat voimaan 1.1.2015. Uudistukset koskevat mm. pitkäkestoista työllistämistukea, sosiaalisia yrityksiä, työvoiman palvelukeskuksia, palkkatukea sekä kuntien roolia pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen järjestämis- ja rahoitusvastuussa. Toimenpiteet liittyvät monelta osin isompaan, aikajänteeltään pidemmälle vievään kokonaisuuteen, johon kuuluvat niin neuvottelujärjestelmän uudistaminen kuin eläkeratkaisutkin.

- Vuorotteluvapaan saantiedellytyksiä kiristetään vuoden 2015 alusta.
- Osatyökykyisten työllisyyden edistämistyöryhmän esityksiin varataan rahoitusta siten, että ne lisäävät valtion osuutta sairausvakuutuksen menoista 5,3 milj. euroa v. 2016, 18,8 milj. euroa v. 2017 ja 29,1 milj. euroa v. 2018.
- Nuorten työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi nuorisotakuun toimeenpanoa tehostetaan ja oppivelvollisuuskäytäntö nostetaan 17 vuoteen vuodesta 2015 alkaen, minkä johdosta yleissivistävän koulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuuksia lisätään yhteensä 5,6 milj. euroa vuodessa ja koulumatkatukeen varattua rahoitusta 0,9 milj. euroa v. 2015 ja 1,6 milj. euroa vuodesta 2016 alkaen (nuorisotakuun toimeenpanosta ks. myös 5.3.1 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala).
- Esiopetus muutetaan velvoittavaksi.
- Korkeakouluopintoihin siirtymisen nopeuttamiseksi uudistetaan opiskelijavalintajärjestelmää ja lisätään määräaikaisesti korkeakoulutuksen aloituspaikkoja vuosina 2014—2016. Kuluvana vuonna ja kehyskaudella hakijasuman purkuun kohdistettava rahoitus on yhteensä 103,5 milj. euroa ja kehyskauden jälkeen yhteensä 20 milj. euroa. Tavoitteena on lisätä korkeakoulujen aloituspaikkoja määräaikaisesti yhteensä n. 3 000:lla vuosina 2014—2016. Aloituspaikkalisäykset kohdennetaan ennakointien mukaisesti aloille, joilla on työvoimakysyntää ja aloille, joilla on merkitystä tulevaisuuden kasvupotentiaalin kannalta.
- Valmistumisaikojen nopeuttamiseksi yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kannustetaan järjestämään ympärivuotiset opiskelumahdollisuudet ja yli 55 opintopistettä vuodessa suorittavien osuutta lisätään korkeakoulujen rahoituksen määräytymisperusteissa.
- Päivähoito-oikeus rajataan osa-aikaiseksi niiden lapsien osalta, joiden vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella. Kotihoidon tuki suunnataan kotona lastaan hoitavalle vanhemmalle ja oikeus tukeen jaetaan puoliksi molemmille vanhemmille. Vuonna 2016 valtionosuuden arvioidaan vähenevän 4 milj. euroa ja v. 2017 vastaavasti 15 milj. euroa. Uudistus on voimassa täysimääräisesti vuodesta 2018 alkaen, jolloin valtionosuus vähenee 19 milj. euroa. Kuntien menojen arvioidaan vähenevän vuodesta 2018 lukien 64 milj. eurolla. Uudistus lisää päivähoiton menoja vuodesta 2018 alkaen arviolta runsaat 130 milj. euroa, josta valtionosuus on 39 milj. euroa. Subjektiviivisen päivähoiton rajaamiseen liittyen valtionosuuksia vähennetään 7 milj. euroa vuodesta 2015 alkaen. Lisäksi päivähoitomaksun enimmäismaksua korotetaan. Kotihoidon tuen uudistuksen arvioidaan lisäävään valtion työttömyysturvamenoja 9 milj. eurolla v. 2016, 36 milj. euroa v. 2017 ja 45 milj. euroa vuodesta 2018 alkaen.